

«ПОМЕРЛИ ВСІ СЛОВА...». НА СМЕРТЬ ІНФАНТИ

Все я знаю. Коли я помру,
стану гномом в атласнім жилеті.
По мені буде гном'ячий труд —
золотить на сервізах букети.

Не герой, не пророк, не мудрець —
що я вмію? Сміятись і плакати.
Пломенітиму мій каптурець
між бокалів, мов квіточка маку...

3 серпня не стало Ірини Жиленко,
чарівної інфанти української поезії.

Ірина Володимирівна Жиленко завжди залишалася трохи в тіні, у храмі поетичної краси, яка своєю природою не може бути галасливою. Не прагнучи творити навколо себе міфу, вона просто писала, встаючи рано-вранці, поки ще спали домашні. І їй було комфортно жити у своєму маленькому світі, де вона була принцесою. А королівського трону Ірина Жиленко не хотіла. Так сталося, що «королем» був її чоловік Володимир Дрозд, сильна особистість, людина з величезним почуттям гумору, талановитий письменник-характерник. Поетеса жила у вимріяному світі, вона не прагнула «масового читача», не шукала загравань із публікою. На жаль, внутрішня скромність і бажання залишатися осторонь галасу позначилися на тому, що роль її поезії, як на мене, й досі належно не поцінована. Творчість І.Жиленко не має належного місця в каноні сучасної української літератури.

Ірина Жиленко, як мені здавалося, жила на своєму острові, у трохи замкненому світі. Проте лише так вона могла зберегти внутрішню рівновагу. З ранніх років поетка перебувала під чарівним впливом поезії російського символізму, жила на магичній орбіті «срібної доби». Поети того часу не знали на PR-технологіях, вони жили в міфі, перетворюючи кожний свій день із буденності на магичне дійство. Можливо, цей внутрішній потяг до магії і зближував її у площині творчості із химерним Володимиром Дроздом. Цим двом прекрасним письменникам хотілося «веселості сердечної», за Сковородою, вони вірили в чудо. Зокрема Ірина Жиленко.

Та одного дня чуда не стало. Рівно десять років тому пішов із життя той, на кому все трималося. І Всесвіту стало мало для творчості. І чорна хмара накрила собою казковий світ маленької принцеси.

Померли всі слова. І навіть найсумніші.

Лишилися душі слів, мовчазніші за тишу.

Нічого я вже ними не скажу.

Мовчазною — переступлю межу.

«Померли всі слова...»

Смерть Володимира Дрозда перетворила життєрадісну інфанту на «поетесу смерті». Та Ірина Жиленко знайшла в собі сили, аби вижити, аби пе-

Ірина Жиленко.

Фото С.Цулика, 2011 р.

ребороти ту чорну смугу цілковитої порожнечі. Стан покинутості призвів до нечуваного: чорні вірші про смерть просто переповнювали її. Їх надзвичайно страшно читати сторонньому читачеві. Здається, з часом стан чорної біди було подолано. Однак легкості не було. Поетка почала замикатися в собі, шукаючи розради, борючись із людською трагедією.

Ірина Жиленко в поезії — це легкий метелик. У її творчості немає нічого надмірного, нічого важкого. Тільки доторки мистецької краси. Тільки легкість буття від щасливого переживання кож-

ної миті.

Ірина (Іраїда) Жиленко народилася 28 квітня 1941 р. у Києві, проте дитинство пройшло на Черкащині. Після війни сім'я знову повернулася до Києва, та ці роки становлення у столичному мистецькому середовищі важко назвати легкими. Середня школа, вечірнє відділення філології, робота вихователькою в дитячому садку, далі — в редакціях газет «Молодь України», «Літературна Україна», журналу «Ранок». Саме на сторінках цих видань і почали з'являтися перші (зокрема й поетичні — з 1958 р.) літературні твори. 1964 р. вийшли друком одразу дві її книжки — «Достигають колосочки» (для дітей) та нариси «Буковинські балади». Вже наступного року з'явилася «доросла» поетична збірка «Соло на сольфі», яка викликала чимало полярних суджень у критиці (деякі мудрагелі від ідеології, глухі до естетики, звинуватили збірку в «песимізмі юнацької душі»). І все одно ця збілочка стала справжньою подією. Тут зримо явлена планетарна францисканська любов до світу. Ця любов безконечна й естетична сама по собі. 1971 р. з'являється «Автопортрет у червоному» — і знову свята буденність опоетизовується, кожна мить перетворюється на всесвітньо важливу. І.Жиленко змальовує в одному з віршів психологічний портрет Сковороди, ніби переінакшуючи літературний канон, прокладаючи зв'язки з літературною традицією раннього модернізму, коли в центрі канону хотіли поставити саме Г.Сковороду. Здається, звідси бере початок чарівна казка Ірини Жиленко. А в наступній збірці «Вікно у сад» (1978) казкарство остаточно закріплюється як світоглядна риса. Тікаючи від абсурдності радянського життя, від сірості буднів маленьких нецікавих людей, поетеса перетворює своє життя на чудо, а сама стає деревом, вікном у чарівний сад поезії. Психологічний портрет і акварельний малюнок — її два улюблені жанри — лише так можна створити щось цікаве, вартісне. Художній світ має вселяти надію, має рятувати, «за-

безпечувати» людину добром. Ірина Жиленко вірила, наївно вірила в казку.

Поетичні збірки «Концерт для скрипки, дощу і цвіркуна», «Дім під каштаном» (обидві — 1981), «Ярмарок чудес» (1982), «Збулося літо. Вибране» (1983), «Останній вуличний шарманщик» (1985), «Дівчинка на кулі» (1987), «Вечірка у старій винарні» (1994) поєднують казковість із елегійністю. Неможливо весь час бути гномом. Колись настає час замислитися над прожитим. І все одно життєвостійкість домінує в цих збірках. Як і краса.

Ірина Жиленко зберігала в собі якусь дивовижну дитинність. Вона, як маленька дівчинка, дивувалася світу. Шукала краси. Вірила в чесність.

Притишена до світлого *piano*,
десь, за стіною, скрипочка співала.
Я сіла в крісло до вікна лицем.
І милостиво осені кивнула,
мовляв, я вже готова. Я вернулась.
Розпочинай класичний свій концерт.

...Але з часом відчувалося, що життя змінилося. Зокрема після втрати чоловіка, який був для неї муром. Поетка починала помічати зміни в навколишньому світі. Світ ставав жорстокішим. Мистецтво перетворилося на заробіток. А Ірина Жиленко була таким «тунеядцем», як і Бродський. Вона не уявляла, що творчість може приносити зиск. На прощанні з Михайлиною Коцюбинською вона з гіркотою сказала, що сьогодні мистецькі твори можуть купити ті, хто жодним чином не відчуває сутності великого мистецтва. А митці опинилися на узбіччі, за межею. Раніше, у студентські роки, в роки молодості все було інакшим, хоч і творити доводилося в умовах радянської несвободи. Втеча у вимріяний світ власної казки долала несвободу.

Пригадую презентацію «Євангелія від ластівки» в серії «Бібліотека Шевченківського комітету», що відбулася в Інституті літератури ім. Т.Шевченка. Ірина Жиленко жартувала, сміялася, раділа життю. Вона була часом різкою в думці, але ніколи не лукавила, завжди була гранично щирою і прямою. І випромінювала якесь неземне світло. Сьогодні вже майже немає таких поетів, які давали б такий енергетичний заряд добра. Бо в її поезії немає нічого штучного, немає «зиску». І ще: Ірина Жиленко — поет ірраціональний, вона жила у вимріяному казково-жіночому світі як дух-охоронець і водночас як принцеса.

«Світ Ірини Жиленко твориться за принципом інакшості, іншості, несхожості зі світом реальним, але уявний світ спровокований дійсністю, яку поетеса змінює завдяки образному вивіданню себе... У тому, іншому, інакшому світі — світі художньої реальності — вона вільна, нічим і ніким не скута...» — точно сказав академік Микола Жулинський у статті-передмові «Та, що молиться Богові віршами».

...Вона рано пішла з цього сірого світу. Здавалося, знайшла нові сили, щоб писати. Вихід «Ното feriens» став справжньою подією в українській літературі. Але 3 серпня інфанта помандрувала до свого лицаря.

Не відпущу тебе в самотину,
яка без мене — пекло потойбічне.
Візьми мене за руку, і навечно
дві вічності зіллються у одну...
«Осінній ювілей»

Важко від цієї втрати, бо скільки ще світла ця поетка казкової легкості могла б подарувати в наш світ. Ірина Жиленко малювала світлом, і в тому світлі були всі кольори веселки.

Дмитро ДРОЗДОВСЬКИЙ

Концерт для скрипки, дощу і цвіркуна...

Мій літній поїзд зупинився знову
перед цією айстрою смутною.
І я зійшла в її казкову тінь.
«У нас дощі!» — буденно повідомив
мій чоловік. А я зітхнула: «Вдома...»
І привітала радощі прості.

Притишена до світлого *piano*,
десь, за стіною, скрипочка співала.
Я сіла в крісло до вікна лицем.
І милостиво осені кивнула,
мовляв, я вже готова. Я вернулась.
Розпочинай класичний свій концерт.

Заговорив у сутінках годинник
про те, як час проходить крізь людину
і там, за нею, — вічністю стає.
І розуму нема туди дороги.
І лиш душі меланхолійний погляд
провидить все, коли годинник б'є.

Вступає дощ... Високий і безмежний,
Заслухатись його — небережно.
Розміє дощ той нетривкий посуд,
в який тебе природою відлито,
яким тебе одділено од світу,
і перелле в холодний білий сум

просторів... Але годі вже печалі.
Бо нетерпляче галасує чайник.
І славословить затишок цвіркун.
І в тому всьому є спокійна сталість,
Мов за віки нічого тут не сталося.
Завжди тут бив годинник у кутку.
Завжди під ним дівчатко виростало.
В товсті косички банти заплітало.
І сутінки торкалися вікна...
Усе мина...
Але довіку буде —
твій дім, і осінь, і ласкаве чудо
концерту для дощу і цвіркуна.

Ірина ЖИЛЕНКО